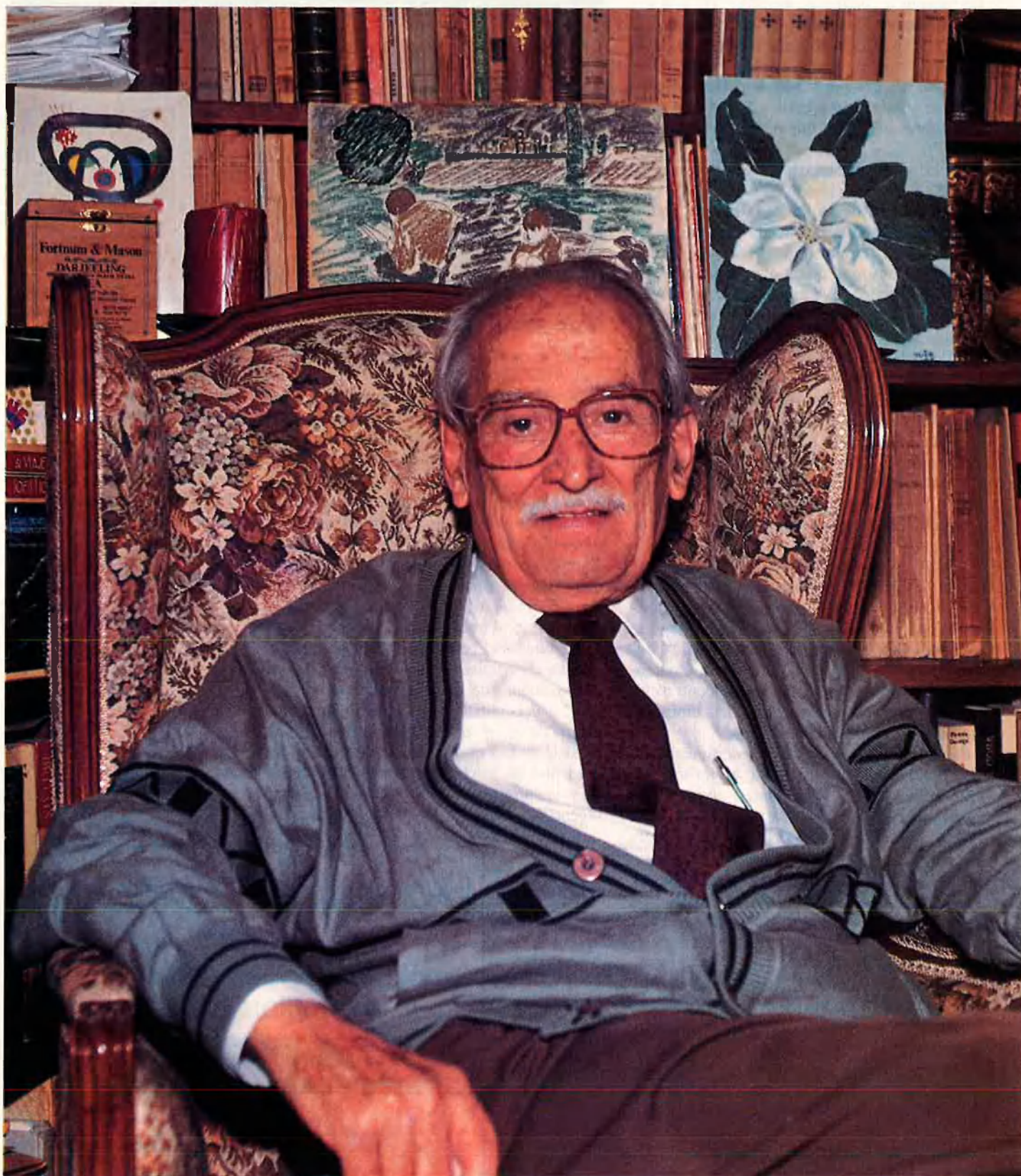

"La cultura s'ha converti

en un instrument polític"

RICARD CUGAT

Juan Ramón Masoliver no sol parlar. Excepcionalment ha acceptat ser entrevistat per EL TEMPS. Brillantíssim crític literari, és testimoni d'excepció de la cultura mundial d'aquest segle. Comencem parlant de cultura, però la memòria de la guerra s'imposa.

Juan Ramón Masoliver fou homenatjat el desembre de l'any passat per l'Associació Col·legial d'Escriptors de Catalunya. Motiu: "Seixanta anys de creació, crítica i traducció literàries". Masoliver ha viatjat molt i ha conegut molta gent: Breton, Joyce, Ezra Pound... i ha traduït Dante, Calvino i Foix... Ara ha fet 84 anys. A part brillantíssim conversador i genial observador del que l'envolta, és un intel·lectual com n'hi ha ben pocs: modest, erudit i iconoclasta, persona d'àmplia i exquisida cultura, i surrealista amb majúscules, disposat a estripar-ho tot amb un somriure als llavis, conscient alhora del valor que tenen — o haurien de tenir— les coses. Però, potser, encara avui, aquest país no sap — o no vol saber— la importància que té el senyor Masoliver.

Situem-nos a principi dels anys 30, quan ell, capitanejant la revista *Hèlix*, exercia d'agosarat surrealista.

—Tot allò de les avantguardes se'n va anar en orris quan els americans van descobrir que hi havia uns països a Europa que feien dadaisme. Aquí va començar l'art americà. I malament rai. El que aquí es feia com a reacció, pels americans era pura desfeta. La seva actitud era de vendre desferres.

—Sense contingut, vaja.

—Voilà! En canvi, el senyor Max Ernst, quan feia aquells col·latges i companyia, en definitiva el que volia demostrar és que s'havien acabat les regles, que la guerra del 14 ho havia engegat tot a dida... Aquesta gent d'ara foten espadenyes, foten cagarros, el que sigui, tot per vendre... Sempre hi ha un ruc que ho compra, perquè descarrega d'Hisenda, compte! Ara l'art només serveix per a això, per a descarregar d'Hisenda.

—I per a moure diner negre.

—Bé, diner... Tant li fot que sigui negre. Al capdavant, és diner.

—Aquí, a Catalunya, les avantguardes i el que van significar s'han convertit en una mateixa cosa?

—Home, què et sembla, a tu!... Com més petit, més d'allò. El que passa és que aquí ens coneixem tots. Aquí no enganya ningú... Sembla

conya, però és molt seriós. Es treuen de la màniga mansos que emboliquen monuments. Quin món és aquest, tu? Purament de cara a la pela. Als milions de peles. Quilos!

—Què en pensa, de la política cultural?

—Això és de per riure, home. Aquella senyora de les dents! O, ja em diràs, això del museu del Prado. Quina culpa en té, el pobre Velázquez, que li posin davant les *Lanzas* tres cadires de la fàbrica *no-sé-quantos*. Molt millor allò del Napoleó i companyia de pintar bigotis a la *Giocconda*. Si encara fossin cadires vieneses, que tinguessin una certa gràcia...

—No li agrada el disseny...

—Quina altra! Els arquitectes ja no fan d'arquitectes, fan de dissenyadors; ara dibuixen. Fan tasses, per exemple. Gràcies a una cosa que es deia Gaudí, aquell boig acabat. Ara fan tasses que no semblen tasses, semblen orinals, *voilà!*

—El problema és que no hi ha cap mena d'intenció al darrere?

—No, la qüestió és que la gent piqui. És el moment dels japonesos. Que no veus els milions de japonesos que vénen a la Pedrera? Ara es treballa per a aquesta gent.

—I per a qui es treballava abans?

—Quan jo estudiava Filosofia i Lletres érem deu al curs. Ara es treballa per a milers i centenars de milers de persones. D'aquí ve que hagin de fer el Tibigardens! Han de fer Gaudí al túnel dels nens. I fer merengues de Gaudí, mones de pasqua de la Pedrera... És la utilització de l'art.

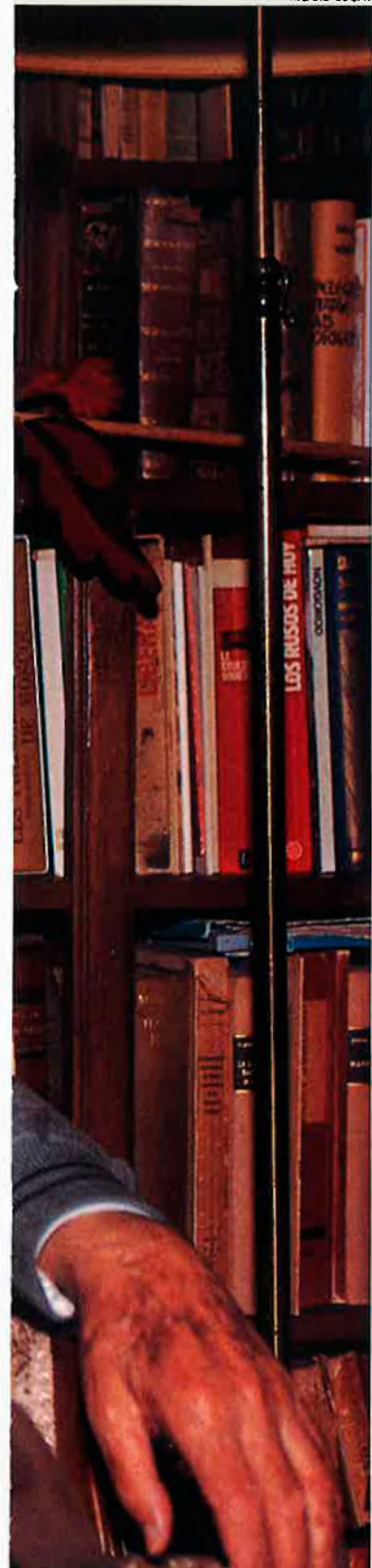
—Però, no hi ha hagut una continuïtat de les idees contra l'establishment de l'art que van caracteritzar aquelles avantguardes?

—Hi havia aquests pobres nois de l'*Ajoblanco* i tot això, però se'ls van acabar els quartos de seguida. Ara han arribat els dels diners, els industrials, i encara en treuen calers. Els àcrates del país es treien cinc duros de la butxaca i bevien una mica de vi, però van arribar aquests "cocacoles" i els del forat... com se'n diuen?

—Donuts.

—He, he, he. Donuts... Doncs, arriben aquests i ho industrialitzen.

—Com era abans, a la seva època?

—Abans era una cosa per a molt pocs, per a ningú, pràcticament. Era allò que deia Juan Ramón Jiménez, “*a la inmensa minoria*”, que eren cent cinquanta. Ara tot és per a sis milions, tots els que puguin comprar els donuts.

—*I en Tàpies?*

—Tinc l'honor de dir que l'any 1954 o 55, quan va canviar de forma i va portar tres quadres a la Biennal de Barcelona, jo era del jurat dit d'admissió i el vaig fer premiar... A partir d'aquí ell ha continuat, però ara ja és... (*dóna cops de puny a la taula*).

—*Com si enganxés segells?*

—Sí. No pot canviar, m'entens; el matarien de gana.

—*Però això, si fos així, podria ser incompetència, és a dir, no saber canviar, no saber aturar-se o inventar una altra cosa...*

—No. És burgesisme. Vet-ho aquí. Molta gent no hem volgut ser burgesos. Aquest senyor, sí. I no dic cap mal amb això. És així.

—*I vostè?*

—No he volgut. Potser també és que ningú no m'ha volgut comprar, eh? No em voldria ara posar floretes, he, he, he. Però ningú no hi ha insistit gaire.

—*I tampoc no crec que hagi fet gran cosa perquè algú hagi provat de comprar-lo.*

—Em temo que no... La gent han hagut de menester l'èxit, cosa que a la meua època no existia.

—*Quin objectiu tenien els artistes i intel·lectuals de la seva època?*

—Cony, destruir! Destruir i endavant i etc., i crear un altre món, una altra moral... És evident que vam crear una altra moral; per desgràcia, és aquesta d'avui: no hi ha ningú que es casi, ni ningú que tal... Nosaltres, i no pas en aquests extrems, vam ser els inventors d'això.

—*Però vostès tots es casaven, eh?*

—Sí, tu diràs.

—*També hi havia un punt d'èpater les burgesois en tot el que feien.*

—Sí, però compte, molt de compte, jove! Quan passava tot això de les avantguardes jo tenia divuit o vint anys. El teu avi en tenia vint-i-dos o vint-i-quatre. Després va venir una cosa terrible, a part que l'any 34 els intel·lectuals van haver de situar-se en l'un bàndol o en l'altre, que va ser la guerra d'Espanya. Allò va ser una puntada de peu als collons, per a tots nosaltres.

—*Vostè com la va viure?*

—Jo vivia a Itàlia.

—*Fent de periodista.*

—Sí senyor. Vaig arribar aquí, a Barcelona, el 18 de juliol del 36, de vacances. Just abans que esclatés tot el merder.

—*I què va fer?*

—Vaig poder marxar a final d'agost. Però abans, entre en Pere Grasses i jo, i a través d'un cavaller que es deia Espana, que no sé què cony era de Governació, i que ens donava uns papers

per a treure gent del país, vam poder salvar molts capellans i monges, i alguns altres que no eren ni capellans ni monges. I els anàvem carregant en vaixells italians. Fins que s'acabaren.

Un dia, he, he, he, van sortir les milícies anti-feixistes al Pla del Palau. Entre ells hi havia en Miravittles, que jo coneixia de París. En Miravittles era del BOC...

—*Del Bloc Obrer i Camperol.*

—Exacte. Vaig entrar el bar Dinàmic, a la via Laietana. I allà eren tots els enllustradors amb punyals i escopetes, que anaven cap a Aragó. Com que a mi, aleshores, ja m'havien presentat com a espia feixista...

—*Qui l'en va acusar?*

—Va ser en un diari dels radicals que es deia *Renovación*. En un article signat per Rodríguez Soriano, que era el que portava l'Associació de la Premsa llavors, deia “*el conocido agente fascista Juan Ramón Masoliver...*” Vaig pensar: hòstia, tu, que fill de puta! Però anava així, això... En Miravittles, em va dir “vós, aquí?”. Immediatament, va treure un paper i va escriure: “*el company Joan Ramon Masoliver és autoritzat a circular amb cotxe per tot Catalunya*”. De moment, no vaig comprendre què significava. Però volia dir que fotés el camp.

—*Com se'n va anar?*

—Primer vaig estar uns dies sense dormir a casa i després vaig fugir amb un vaixell alemany, pagant passatge i viatjant com els bens.

—*Sembla com si aleshores no sabés gaire el que passava.*

—No. Jo estava convençut que marxàvem com uns russos blancs. Que mai més no podria tornar en aquest país, amb el que havia vist. No tenen vergonya, si no expliquen el que passava en aquest país al juliol-agost del 36. Ara comencen a explicar-ho... en Manent, per exemple. Però, sempre ho han callat. Tot el catalanisme se n'anava a fer punyetes. El senyor Pajarito, amb la mà al cul.

—*Qui era en Pajarito?*

—En Companys.

—*I què vol dir?*

—Que sembla que tot funcionés perfectament. Mentida podrida. Quan van venir els de Madrid, els comunistes. Tots aquests: muts i a la gàbia! Callats com morts. Continu. De sobte, a Itàlia, sento que existeix una cosa que es diu Burgos. Llavors, cap allí, a buscar una escopeta. I això, servidor de vostè, el surrealista Masoliver.

—*Ho van entendre els seus amics?*

—Era jo el que havia vist el que passava. No els meus amics de París, ni els meus amics de Praga, etc. Jo ho havia vist. Quan un paio es gratava un genoll pujant una escala el mataven perquè es pensaven que era capellà i que estava acostumat a apujar-se la sotana, he, he, he.

—*Tan greu ho va veure, per passar de bàndol i anar-se'n a Burgos?*

—Sí. Imagina't, jo, surrealista, poc tenia d'això

“Era jo el que havia vist el que passava. No els meus amics de París, ni els meus amics de Praga, etc. Jo ho havia vist. Quan un paio es gratava un genoll pujant una escala el mataven perquè es pensaven que era capellà i que estava acostumat a apujar-se la sotana.”

que en diuen les dretes. Els meus amics de París ho van interpretar com una traïció. Quan vaig arribar a Roma i explicava el que havia vist als diplomàtics, per exemple, de l'ambaixada d'Espanya al Vaticà, no s'ho creien!

—No ho entenc. Què és el que el va portar a canviar de bàndol, a presentar-se a Burgos?

—Vaig pensar que aquest país desapareixia. Morts, tants com vulguis. En Santiago Nadal, el perseguien els taxistes del país. Duien la foto al cotxe. Es va haver d'amagar... I dotzenes de persones!

—Però per què els van acusar, a vostès, de ser feixistes?

—A mi no m'acusaven de feixista. Bé, aquell paio, Rodríguez Soriano...

—I per què el n'acusava?

—Perquè jo venia d'Itàlia i explicava coses d'allà, ves què et sembla. "El conocido agente fascista". Però, insisteixo, la fama, entre els meus amics, la vaig perdre després. Tothom deia: Què li ha passat, al Masoliver, que va amb aquests requetès?

—Home és que l'altre bàndol, devia ser gruixut, no?

—Perdona, ells no van viure el que vaig viure jo. Insisteixo, quan sortia del port de Barcelona plorava pensant que era un rus blanc, que perdia aquesta Rússia que era Barcelona, la família, els pares, etc. Convençut, eh!

—I va arribar a Burgos.

—Sí. I tothom em deia que si periodista, que si tal, que si qual. Merda! Una escopeta vull! Em van explicar que es formava un esquadró de requetès de Catalunya, i jo, que muntava a cavall, vaig dir: Perfecte, mariconejarem a cavall. Però va resultar que no hi havia cavalls. Jo, l'experiència que vaig tenir de la guerra, no la canvio per res. Totes les paraules en majúscula que havia après de nen, al catecisme i a casa: abnegació, bonat, companyonia, etc., funcionaven.

—Al bàndol nacional.

—Sí senyor.

—I al bàndol republicà, vol dir que no?

—No ho sé. Jo no hi era. Ei, jo, de l'altre bàndol, no en dic res.

—Mai no va dubtar? Mai?

—Home, és clar!, sempre dubtant. Això és a part. Sempre dubtant. Compte, jove, jo sóc un intel·lectual, no fotem. Una cosa és l'ensenyament que portis i una altra el que pensis dintre teu. Sóc el primer crític del món contra mi mateix.

—Va fer els 3 anys de guerra amb escopeta?

—No senyor, no. I ara! No fotem. Vaig arribar al front el setembre del 36, vaig ser dels primers. La meua tia María Bunuel, de Saragossa, em va presentar l'amo de l'*Heraldo de Aragón* i ell em va fer de corresponsal de l'*Heraldo* a tot Espanya. Vaig passar primer pel poble d'aquell enze, com se diu, aquell que va ser president de govern...

—Cebreros?

—Això, Cebreros, després de la Casa de Campo, d'allà al febrer la campanya de Màlaga, etc. Prop de Màlaga, a Fuengirola, vaig veure unes tanquetes italianes, d'aquelles de llauna. I em miraven. I cridaven: Ramon, Ramon...! Cony, Ramon, Ramon...! I se me n'acosta un amb un casc com un extraterrestre, he, he. Total, que era un italià que jo coneixia perquè dirigia una revista. Era un fill que havia tingut Mussolini amb una senyora. I em va explicar el què. Tots ells venien perquè es feia una Oficina a Salamanca que es deia Uspis (Ufficio Stampa Propaganda Italo-spagnolo) i em necessitaven allà. Com a espanyol que coneixia Itàlia.

—Aquests sí que eren feixistes ideològicament.

—Sí, sí, sí. Però com que m'havien dit: Vostè què fa anant amb una escopeta pel món! Vaig pensar: Potser tenen raó. Allà m'hi vaig estar. Vam fer un diari que es deia *Il Legionario*, per als italians, tot en italià.

—Però vostè com podia treballar amb ells si ideològicament no hi estava d'acord?

—Com vols dir? Jo estava d'acord amb els nacionals. Els italians eren amics meus; cony, jo havia fet mitja vida a Itàlia...

—Vull dir que vostè no estava d'acord amb les idees feixistes.

—Jo? Déu nos en guard! Per què? Tota la meua guerra era contra els cabrons que havia vist aquí. Total, que vam muntar a Radio Nacional

—que es feia en un camió alemany, una tenda de campanya i un paio que tocava la trompeta— un noticiari en alemany, en francès, en italià i en anglès. I servidor de vostès escrivia. Vam donar un contingut a Radio Nacional. Fins aleshores eren quatre soldats i un *cabo*.

—*El missatge, el contingut del que s'havia d'explicar, qui el donava?*

—Ei, compte! A mi, no em mana ningú. M'arribaven de Sant Sebastià totes les informacions estrangeres. Tenia també tota la collonada dels rojos, que captaven uns *escuchas*, i contestàvem en plan de *vituperio*. Llavors vam muntar Radio Verdad, quan van conquerir Màlaga. I parlàvem en català i en castellà. La gent d'aquí, els més catalanistes del món, tots escoltaven Radio Verdad en català a veure què deien. Si Franco hagués tingut la idea que teníem nosaltres, *otro gallo nos cantara*. Et parlo d'abril, maig del 37.

—*Vostè lluitava per recuperar aquell país que creia haver perdut per sempre?*

—Quan vaig saber que existia el país, em vaig posar al servei del país.

—*Per una qüestió d'ordre, diguem?*

—Sí. Jo em sentia un patriota com una catedral.

—*Però darrere els militars hi havia requetés i falangistes. No li feia fàstic?*

—Espera't, que això és molt llarg.

—*Si no s'explica, semblarà que vostè era feixista.*

—Jo, mira, per aquí! (*botifarra*). Jo he estat sempre anarco-monàrquic, poca conya! No crec en ningú. Ara, si un monarca vol manar, molt bé, ja s'ho farà. Que funcioni, que es foti la corona i que mantingui quiet el país, però, a mi, que no em toqui els collons. Com deia aquell altre, vull un govern que em permeti de poder pagar la contribució. És el meu ideal. Però que no es fiqui en res més: ni millorar-me la vida, ni empitjorar-me-la, ni merda.

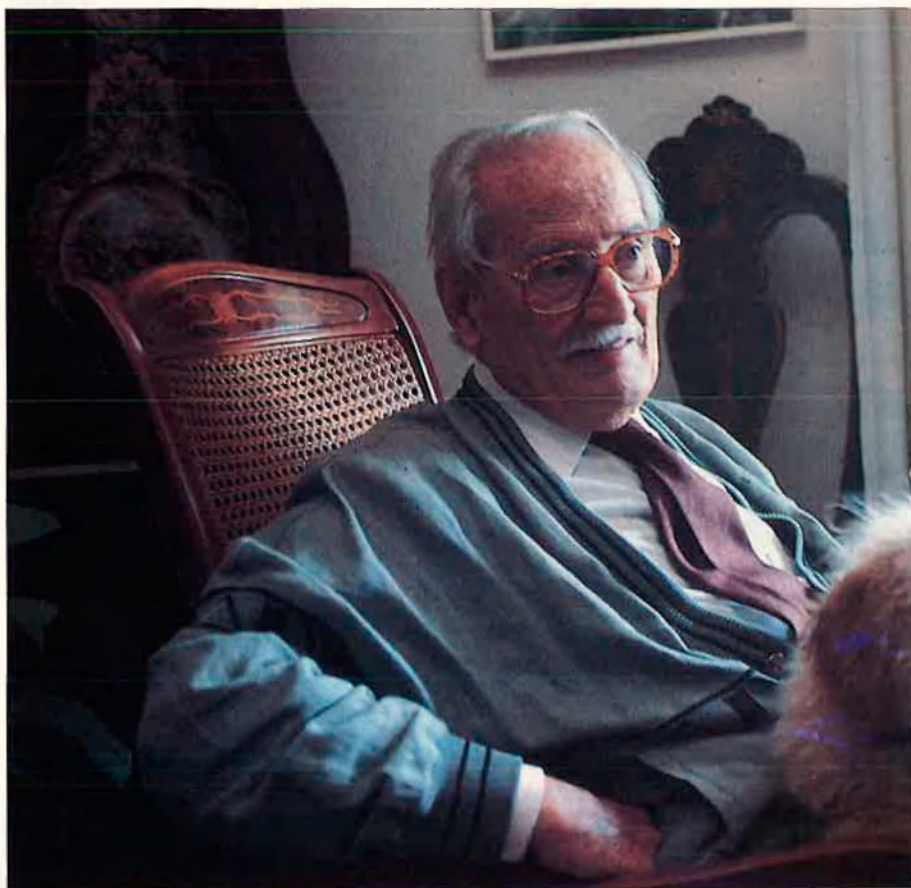
—*Què va passar quan va descobrir tota la tètrica ideologia feixista que hi havia al darrere dels seus?*

—Molt de compte! He parlat de la guerra només. Quan la guerra es va acabar, vaig fer botifarra. Home, a tu què et sembla! Jo havia llegit allò d'en Franco que deia: "*Quien no tenga las manos manchadas de sangre que nada tema de nosotros*". Vaig dir: tothom que demani un aval el té. I si diu que és amic meu, que entri que li firmo tres pàgines. I així ho vaig fer per a en Quimet Nubiola, condemnat a mort a Montjuïc.

—*Quin càrrec tenia? En qualitat de què podia signar?*

—Jo era cap de Propaganda. És que és molt llarg, tot això. Després de l'Uspis, em van cridar a Burgos, del Govern. Vaig treballar a l'Oficina de Ocupación y Avance. Era per la zona roja i per les zones alliberades. Fèiem que els avions tressin sobre Madrid sacs de pa, pernils, etc.

—*Al front quina era la seva feina?*

—Teníem un servei collonut de recollida de proclames i propaganda dels rojos. Com que a les trinxeres el mal era el restrenyiment, s'hi passaven estona fent la feina. Tenien temps de llegir. Sembla conya, però és veritat. Jo imprimia en paper bíblia propaganda de tipus anarquista l'enrotllàvem i l'enviàvem en coets com els de Sant Joan a les trinxeres comunistes. I propaganda comunista, als anarquistes... he, he, he.

—*I ho feia vostè?*

—Sí, és clar, per a això servia la meva oficina... Com que no hi havia paper i s'havien d'eixugar el cul amb una pedra, a més, imagina't, a l'Aragó el paper bíblia era una bendició. Però, com que anaven lents, s'ho havien de llegir i imagina't!, he, he... Creguts que eren els altres, que ho enviaven... Un dia ho vaig ensenyar als alemanys i no s'ho creien.

—*A l'Oficina de Propaganda només feien això?*

—No, home, vam fer *Destino* i altres coses, compte, tu!

—*Mentrestant, la Generalitat, per exemple, repartia llibres al front... És a dir que, mentre aquí hi havia un interès cultural, a l'altre bàndol tot va ser anihilació de la cultura, no?*

—Compte, distingim. La persecució del català va ser després, estimat jove.

—*L'any 39.*

—Exacte.

—*D'on va venir la consigna?*

“Jo he estat sempre anarco-monàrquic, poca conya! No crec en ningú. Ara, si un monarca vol manar, molt bé, ja s'ho farà. Que funcioni, que es foti la corona i que mantingui quiet el país, però, a mi, que no em toqui els collons.”

—Jo vaig portar cartells en català i propaganda en català i les brigades navarreses no la volien repartir, per exemple. Al senyor Serrano Sunyer li vaig traduir unes declaracions que els soldats no van voler col·locar... Tot això va venir el 39. Amb la porugueria de tots els nostres amics d'aquí, catalans, que, muts i a la gàbia, no deien res.

—*Home, no estaven en situació de dir gaire res, no? Havien perdut.*

—Què vols dir, havien perdut?

—*Havien perdut la guerra.*

—Sí, els polítics, però els meus amics no l'havien perduda...

—*I tots els qui eren a la presó o a l'exili, què?*

—Sí d'acord. Entesos. Van tenir por i ho comprenc molt bé, perfectament.

—*Què vol dir por? No se'n van pas anar de vacances, eh!*

—Exacte. Això no ho discutirem. És cert que per als exiliats el que va venir després, amb la Segona Guerra Mundial, va ser terrible. Bé, continuo. Mentre aquí van haver-hi els militars, concretament un que es deia Alvarez Arenas, un home normal i correcte, no passava res. Qui va prohibir el català va ser el governador civil González Oliveros, l'any 39.

—*I a què responia la prohibició? Qui li va donar l'ordre de prohibir el català? Per què ho va fer?*

—Perquè era un carallot. I qui ho va acabar d'arreglar va ser aquella merda de *maricón*, comandant d'enginyers, que es deia Correa Vegli-son, que després també va ser governador civil. D'aquest van sortir tots els joves falangins que després han fet la cosa de l'esquerra d'aquí, compte, eh! I no vull dir noms. Però van fer la revista falangina, la revista *Laie*, etc. Servidor de vostè, quan va veure tot aquest merder, va fer botifarra!

—*I com s'ho van agafar ells?*

—Ja havia començat l'estraperlo dels falangins. Havien robat el Círculo Ecuestre, per exemple. Aleshores vaig escriure un patracol immens denunciant tot això i el vaig enviar a una cosa que es deia Muñoz Grandes, secretari de la Falange, amb cinc o sis signatures més. Em va dir: "*Si esto que usted dice no es verdad le mando fusilar*". "*Y a los cinco que firman conmigo, señor*", vaig contestar.

—*Concretament, què denunciava?*

—Tota la collonada de l'estraperlo i com hi estaven tots emmerdats, amb noms i cognoms. Explicava, per exemple, que uns enginyers, d'acord amb uns coronels d'artilleria, donaven els *cupos* de llana, cotó..., cobrant el deu per cent.

—*Li'n van fer cas? Quin efecte va produir l'informe?*

—Era el mes de novembre. En van treure uns quants. Jo demanava per marxar i no em deixaven anar. Finalment, el gener del 40, vaig aconseguir de fotre el camp amb un vaixell cap a Ità-

lia. I vaig ser l'únic funcionari que va continuar cobrant el sou sis mesos després!

—*No es va penedir mai d'haver col·laborat amb aquesta gent?*

—Torno a insistir, i perdona. Una cosa és la guerra i una cosa és la postguerra, que va ser el regne de Babilònia: la merda, l'Opus Dei, els tecnòcrates i totes aquelles collonades. Tot això que explico, com deia Stendhal, són fets històrics. No els pot negar ningú. Per això no em poden ni veure.

—*I aquests que avui destaquen en el món polític i cultural són fills de l'estraperlo i de la situació de connivència que el va propiciar?*

—Que en dubtes? Molts de la *gauche divine* havien "marcat el pas" abans. Però és igual. Tothom té dret a repensar-s'hi, però, a mi, que no em surtin ara amb la bandera... Aquest país és pobre, i miserable, i trist, i malcardat. I això es paga a la vida...! També va haver-hi aquest fet terrible que s'havia suprimit l'estatut i hi havia aquesta campanya de "*si eres español habla la lengua del imperio*", que va començar a Sant Sebastià contra els catalans que eren allà. Com que aquí era ple de tota la literatura comunista, anarquista, etc., en prohibir-la, de passada, van suprimir tota la literatura catalana.

—*Vostè va poder reaccionar d'alguna forma contra això?*

—Entre el Fernando Gutiérrez i jo vam anar salvant, de llibre en llibre, tot el que vam poder. Però no vam poder fer res amb la literatura del moment. Llavors uns capellanets de Tarragona van començar editant llibres de mística i poesia, i no passava res. En Riba publicava amb peu d'impremta de Buenos Aires. Una benedicció divina que es deia Janés Olivé cada mes donava uns diners als poetes i escriptors catalans per presumptes traduccions. En Janés i Olivé, un gran senyor, un gran cavaller, va ser el pare de la criatura de la cultura en aquell moment. Ara tots els banquers i els rics paguen diners per la cultura; en aquella època, ningú no donava ni un duro. Això no es diu mai. T'ho dic jo. Després ja va venir en Cambó que pagava a en Sagarra les traduccions. Però no eren gent de la burgesia d'aquí. Era en Cambó, des de fora...

—*Que havia pagat la guerra de l'altre bàndol, no?*

—Sí. I tots els nens de la Lliga, a la guerra no anaven amb escopeta, a infanteria, com jo, anaven tots amb moto. Feien d'enllaç. Res de fer guàrdies. Tots els nens de Sabadell i Terrassa, amb moto amunt i avall, de Sant Sebastià al front i del front a Sant Sebastià.

—*En Sentís era espia?*

—No fotis, home! Bé, el seu germà tenia una moto estupenda i feia d'enllaç. Quan jo anava al front amb cotxe, ell anava davant.

—*O sigui que no hi havia un servei d'espionatge fet per catalans.*

—Sí. Això ho pagava un industrial. El Pla

deia que era espia. Quan jo vaig arribar a Gènova, fugint d'aquí, hi havia el senyor Joaquim de Nadal i de no-sé-què, un que havia estat secretari d'en Cambó. Ell deia: aquest sí, aquest no, i qui no era bo, l'engarjolaven. Això, a Marsella, ho feia el Pla. El Pla i en Sentís eren allà i deien: aquest sí, aquest no, aquest sí..., però això no és espionatge. Això era assegurar-se un tiberi. Després ja ve allò de "on les appelle les espions de Franco".

—*És una conya o va passar de veritat?*

—Diuen que va passar, però vés a saber, potser era conya tot plegat. De què, la burgesia catalana i els fills dels *lligueros* havien de fer d'espies de res, home! Si tots van fotre el camp amb passaports equatorians o similars per no haver de fer el servei militar... La majoria.

—*Canviem de so, senyor Masoliver. Quin efecte li produeix, quan veu que se celebren els centenaris de Foix, Miró, etc. Què en pensa dels grans muntatges culturals que es fan ara?*

—La cultura s'ha convertit en un instrument polític, cosa que no havia estat mai de la vida. No sé quin alemany podria suposar que va ser el senyor Goebbels—va descobrir que la cultura era un dels punts forts de la propaganda política. A partir d'aquí, protegeixen l'arquitecte, l'escultor, el poeta... Llavors ve la segona part: que el protegit ja no fot res més de bo. En aquest país hi ha més subvencionats que no pas treballadors. És més fàcil ser poeta que no ser manyà. I no tan sols aquí. Passa a tot arreu. Fins l'any 34 això no existia. Allò que se'n deia Belles Arts era veritat: eren Belles Arts, no servien de res, cony. A l'època de Nonell, si el seu pare feia fideus, no podia comprendre mai que el fill beneït li fes allò. I ara, recony, el fabricant de fideus el que vol és un Nonell, perquè són milions, i no per altre motiu.

—*Quina podria ser ara una actitud revolucionària culturalment?*

—Home, he, he, he, jo sóc una mica violent, però diria que matar, matar els fabricants i els banquers, perquè no comprin més, que a més són uns lladres, he, he, he.

—*No té solució?*

—No en té. Cada vegada hi haurà més poetes, més arquitectes, més de tot. La meua generació, que era antigaudí i antimodernisme, érem una trepa de folls i resulta que hem perdut. Què hi farem! I què han aconseguit? Que vingui una allau de polls japonesos. I tot per cantar les excel·lències de la columna trencada!... Excusa'm que sigui pessimista. Fer un cafè a Atenes, a la caiguda de la tarda, quan el Likavetos es tornava de color mel..., s'ha acabat, estimat jove! Els anglesos que compraven palaus dels Medici a la Toscana, s'ha acabat! Ara són de les assegurances... Ara tot es fa perquè l'analfabet ho entengui. Jo no sóc polític, però potser la seva feina és aquesta: que hi hagi pa per a tothom, cul per a tothom i Miró per a tothom. L'important és

que tothom ho pugui entendre. Abans no, no era obligatori que la gent entengués.

—*En el cas dels escriptors, que no necessiten una gran subvenció, potser hi ha manca d'idees, no?*

—Però, perdoni, si pel fet d'aplegar catorze poesies ja et paguen el llibre, no sortirà mai un Holderlin. Ei, em penso, eh! Què és aquesta literatura de premis i de subvencions? Sortirà mai un Ausiàs Marc? No pot ser.

—*Vostè diu que la cultura és propaganda. I els escriptors catalans, quina propaganda fan?*

—No fotis, (riu), no fotis! Si no n'hi cap que no tingui premi. O més de l'autor. Si hauran d'a-

RICARD CUGAT

“En aquest país hi ha més subvencionats que no pas treballadors. És més fàcil ser poeta que no ser manyà. I no tan sols aquí. Passa a tot arreu. Fins l'any 34 això no existia. Allò que se'n deia Belles Arts era veritat: eren Belles Arts, no servien de res, cony.”

llargar el calendari perquè no hi ha prou mesos per a donar premis als escriptors. I als murcians, o als àrabs, els esperen tones de llibres de contistes catalans. En el moment que hi ha un ministre de Cultura, malament rai. No hi cap diferència entre el poeta i el donut, cap ni una.

—*Ara que la defensa i promoció de la llengua i la cultura catalanes són en boca de tothom, és quan més petit es veu el país i les intencions que tenen, oi?*

—Fa una mica de pena. Una cosa que ha tingut aquest país era el noucentisme—tot i que jo, quan era estudiant, l'odiava—, que era l'obertura a Europa, sentir-se europeus... Aquests senyors d'ara no se senten europeus, es pensen que ser català ja és ser universal. Per als qui ens hem format a conseqüència de la Catalunya de Prat de la Riba, Catalunya oberta a Europa, no podem comprendre una cosa tan tancada, tan esquivada i tan carrinclona.

—*El que és estrany és que no existeixi un corrent crític...*

—Ho tenen tot comprat. Abans Catalunya era terra de pagesos, ara és terra de funcionaris. Tots els fills de pagesos són funcionaris. Totes les cases bones de Barcelona són oficines de la Generalitat.

Xavier Montanyà